

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Замахіна С. П.

*аспірантка кафедри фізичної культури та спорту
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

Професія психолога нині стала однією із найзатребуваніших і найпопулярніших. Це є свідчення того, що психологічна наука є соціально визнаною, адже суспільство потребує компетентних психологів. Розвиток практичної психології зумовив необхідність підготовки психолога-практика та здійснення правильного професійного відбору, що зазвичай вимагає проведення різнопланових заходів та спостережень протягом тривалого часу.

Професійна підготовка майбутнього психолога, з окресленням подальшого розвитку професії, неможлива без дослідження та класифікації сфер професійної діяльності психолога, як теоретичного, так і практичного спрямування. Адже, професія психолога є багатогранною: вона покликана вирішувати проблеми у багатьох сферах людського життя. В залежності від спеціалізації та завдань, які повинен виконувати психолог, до нього висуваються різні вимоги, але загальна мета повинна залишатися єдиною – допомога людині.

Майбутній психолог має відповідати не лише професійним якостям, а й певним особистісним, оскільки основним завданням закладу вищої освіти є підготовка фахівця, який буде професіоналом своєї справи, конкурентоспроможним на ринку праці.

Професія психолога вимагає особливої підготовки. Діяльність психолога будь-якого профілю передбачає, в першу чергу, не просто роботу з людьми, а й з їх внутрішнім світом, що є особливостями психіки. Тому сучасна освіта повинна приділяти особливу увагу підготовці майбутніх психологів.

Саме тому проблема професійної підготовки майбутніх психологів стає предметом наукових розвідок українських і зарубіжних учених. Так, вітчизняними науковцями (І. Войціх, 2017; В. Волошина, 2014; В. Панок, 2013; Ю. Приходько, 2017) досліджено процес становлення особистості психолога, його готовність до застосування психологічних методів і методик. Зарубіжні вчені (Albritton, Mathews& Boyle, 2019; McMahon& Nevey, 2017) акцентували увагу у своїх дослідженнях

на специфіці професіоналізму практичного психолога. Праці І. Булах, В. Волошиної, Л. Лохвицької [2]; В. Кузьменко, В. Гальченко [8]; О. Матвієнко, О. Затворнюк [9] присвячені підготовці фахівців психологічного профілю у вищій школі.

Так, В. Панок розроблено структурні компоненти психолого-педагогічної моделі підготовки психологів: мотиваційний, професійно-практичний, особистісно-професійний з акцентуацією на практичній психологічній діяльності; окреслено сучасні психотехнології професійної підготовки майбутніх психологів [10, с. 137]; Г. Гончаровською доведено потребу створення «моделювальних навчально-професійних ситуацій», що сприяють активізації формування вмінь і навичок, які потрібні для виконання професійних функцій психолога [5, с. 32]. У дослідженнях В. Кузьменко, В. Гальченко [8, с. 99] і Т. Ханецька, А. Федоренко [12, с. 104] наголошується на важливості формування особистості психолога-професіонала.

Крім цього у психології досить детально досліджені різноманітні аспекти професійного становлення особистості. О. Асмолов, Г. Балл, Б. Боришевський, В. Власенко, Л. Карамушка, С. Максименко, Т. Яценко та інші розглядають психосеміотичний підхід до визначення успішної діяльності. Тоді як О. Бондаренко, Л. Долинська, Ю. Швалб акцентують увагу на уявленнях про професійний розвиток особистості майбутнього психолога у процесі професійного самовизначення, розкриваючи теоретико-методичні засади активних форм групової психологічної роботи. Науковцями розкрито питання актуальності особистісного зростання психолога під час навчання, розвитку його професійного мислення, комунікативної сфери, ціннісного ставлення до професії; розглядаються умови формування професійно значущих якостей; визначається роль активних методів навчання та інтерактивних методик у процесі професійної підготовки тощо.

Український дослідник О. Бондаренко наголошує на важливості ефективного формування професійних компетентностей практичного психолога, що включає психологічну культуру, професійну свідомість, містить особистісну та професійну зацікавленість, які детермінуються професійним і життєвим досвідом психолога. Формування особистості психолога, за словами вченого, повинно включати в себе: засвоєння декларованих професією соціальних норм, етичних принципів, способів соціальної поведінки; набуття професійної позиції, що має вияв у високому рівні знань та розвитку професійних навичок; наявність цілісної системи уявлень психолога про себе як особистість [1, с. 268].

Кобилянська Т.В. відзначає важливість поєднання професійних і особистісних чинників при одночасній відносній автономії професіоналізму та особистісної спрямованості; необхідність гуманістичної спрямованості психолога, що унеможливує маніпулятивну стратегію

поведінки; відповідність особистісних якостей загальнолюдським і національно-культурним цінностям; поєднання навчальної діяльності майбутнього практичного психолога з особистісно орієнтованою психокорекційною працею [7, с. 290].

Отже, аналіз і узагальнення наукової педагогічної літератури засвідчує, що професійна підготовка майбутніх практичних психологів має здійснюватися у новій особистісно орієнтованій парадигмі сучасної освіти й передбачати актуалізацію професійно важливих особистісних якостей, орієнтуватись на формування професійної компетентності психолога, а також створення системи професійних навичок, які дозволяють досягати професійного успіху, самореалізації, набуття професійної культури спілкування, професійної інтуїції, рефлексії тощо.

Незважаючи на те, що проблема професійної підготовки майбутніх психологів досить повно висвітлена у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених, проблема професійної підготовки майбутніх практичних психологів до застосування методик подолання посттравматичних стресових розладів в умовах правового режиму воєнного стану не знайшла належного відображення у науковій літературі. Проте, дослідники відзначають, що на сьогодні «ще не існує детально розробленої моделі психолога-практика, не визначено найголовніші речі – структуру і рівні його професійної освіти, критерії (методики) визначення готовності до професійної діяльності, що зумовлює необхідність інтеграції практичної підготовки фахівця з теоретико-методологічною підготовкою» [13, с. 126].

Література:

1. Бондаренко Л. Ю. Актуальність професії «психолог» у воєнний час. *Соціально-освітні доміанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця* : зб. матеріалів II-ї Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Біла Церква, 18 травня 2023 р. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України. 2023. С. 266–273.

2. Булах І. С., Волошина В. В., Лохвицька Л. В. Сучасні освітні психотехнології професійної підготовки майбутніх психологів. *Психологія та психосоціальні інтервенції*. 2019. № 2. С. 20–29.

3. Войціх І. Формування емоційної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький : ХНУ. 2017. 20 с.

4. Волошина В. В. Психологічні технології підготовки майбутнього психолога : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ. 2016. 44 с.

5. Гончаровська Г. Ф. Підготовка психологів до роботи з батьками дітей дошкільного віку, схильних до проявів агресивної поведінки. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 6(2). С. 32–37.

6. Гулько Т., Рибалко Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану в Україні. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2023. № 2(10). С. 20–27.

7. Кобилянська Т. В. Формування готовності майбутніх психологів до роботи із сім'ями підлітків у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань. 2019. 459 с.

8. Кузьменко В., Гальченко В. Активізація творчого потенціалу студентів у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. № 9(54). С. 98–106.

9. Матвієнко О. В., Затворнюк О. М. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 1. С. 215–220.

10. Панок В. Професійне становлення практичних психологів: досвід і перспективи *Психологія і суспільство*. 2013. № 3. С. 135–141.

11. Приходько Ю. О. Особистісні якості психолога як чинник його професійності. *Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії і практики* : збірник наукових статей V Міжнародної науково-практичної конференції (28 квітня 2017 р.). 2017. С. 122–125.

12. Ханецька Т., Федоренко А. Вміння формулювати професійні висловлювання як складова комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього психолога. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2021. № 15(60). С. 99–110.

13. Шеленкова Н. Л Проблема професійної підготовки практичного психолога. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців* : тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Хмельницький, 9–10 квітня 2020). Хмельницький : ХНУ. 2020. С. 126–127.